

Majandus- ja infotehnoloogiaministri käskkirjaga kinnitatavate toetuse andmise tingimuste „Soolise segregatsiooni vähendamine hariduses ja tööturul“ seletuskiri

I Sissejuhatus

Toetuse andmise eesmärk on vähendada soolist segregatsiooni hariduses ja tööturul. Toetatakse tegevusi, mille tulemusel suureneb hariduse ja tööturu valdkondade peamiste siht- ja sidusrühmade (sh poliitikakujundajad, haridustöötajad, tööandjad, karjäärinõustajad, personalispetsialistid jt) võimekus soolist segregatsiooni ennetada ja vähendada. Tegevuste tulemusel suureneb sihtrühmade teadlikkus teguritest, mis soodustavad soolist segregatsiooni hariduses ja tööturul, ning nad oskavad teadmiste põhisel planeerida meetmeid ja tegevusi sooliste stereotüüpide vältimiseks ja stereotüübivabade erialavalikute toetamiseks ning naiste ja meeste võrdseks kohtlemiseks. Tegevused aitavad kaasa soolist võrdsust toetava mõtteviisi ja hoiakute suurenemisele nii tegevuste võtmesihtrühmade seas kui ühiskonnas laiemalt. Kuna sooline segregatsioon on üks palgalõhe kujunemise peamisi põhjuseid, on tegevuste üheks oodatavaks mõjuks soolise palgalõhe vähenemine.

Tegevusi viiakse ellu ajavahemikul 01.03.2023–31.12.2029.

Meetmete nimekirja meetme 21.4.2.2 „Meeste ja naiste võrdse majandusliku sõltumatuse toetamine ning soolise tasakaalu suurendamine kõigil otsustus- ja juhtimistasanditel“ (edaspidi *meede* 21.4.2.2) eelarve on 3 551 357 eurot (Euroopa Liidu toetus 2 485 950 eurot ja riiklik kaasfinantseering 1 065 407 eurot). Käesoleva käskkirjaga kinnitatavate toetuse andmise tingimustega (edaspidi *TAT*) „Soolise segregatsiooni vähendamine hariduses ja tööturul“ eelarve on 1 201 357 eurot, sealhulgas Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) toetus 840 950 eurot, millele lisandub riiklik kaasfinantseering 360 407 eurot. Lisaks on meetme 21.4.2.2 eelarvest planeeritud korraldada määruse alusel avatud taotlusvoorud eesmärgiga toetada haridusasutuste ja tööandjate koostööd soolise segregatsiooni vähendamiseks.

TAT tegevuste elluviija on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi võrdsuspoliitika ja toimetuleku osakond.

TAT on koostanud Sotsiaalministeeriumi võrdsuspoliitika ja toimetuleku osakonna nõunik Lee Maripuu (tel 626 9153, lee.maripuu@sm.ee) ja nutika arengu toetamise osakonna peaspetsialist Jüri Lössenko (tel 626 9186, jyri.lossenko@sm.ee). Juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Piret Eelmets (tel 626 9128, piret.eelmets@sm.ee).

TAT-d on keeletoimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeletoimetaja Virge Tammaru (tel 626 9320, virge.tammaru@fin.ee).

TAT on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses ning selle kohta on koostatud täpsem mõjuanalüüs käesoleva seletuskirja IV osas.

II Käskkirja sisu

ESF+ vahendite kasutamisel perioodil 2021–2027 Eestis on aluseks „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027“ (edaspidi *rakenduskava*), mis on koostatud, arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklis 10 nimetatud partnerluslepet, ja mille on kinnitanud nii Vabariigi Valitsus kui Euroopa Komisjon. Rakenduskava viiakse ellu perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (ÜSS2021_2027) § 1 lõike 1 punkti 1 alusel.

ÜSS2021_2027 § 4 lõikes 3 nimetatud meetmete nimekirja kohaselt on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium rakendusasutuseks (edaspidi *RA*) ja Riigi Tugiteenuste Keskus

rakendusüksuseks (edaspidi RÜ) ESF+ist rahastatavale meetmete nimekirja meetmele 21.4.2.2. RA ülesandeid täidab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

Vastavalt ÜSS2021_2027 § 10 lõikele 2 tuleb RA-l rakenduskavas ja meetmete nimekirjas märgitud eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks koostada meetme rakendamiseks TAT ja vastavalt sama paragrahvi lõikele 4 määrata selle elluviija.

TAT sisaldab eesmärkide ja tegevuste kirjeldust, eelarvet, toetatavate tegevuste sihtrühma, tulemusi, seost Eesti riigi pikaajalise arengustrateegiaga „Eesti 2035“ (edaspidi „Eesti 2035“) sihtidega ja heaolu arengukava eesmärkidega ning rakendamise tingimusi. TAT-st rahastatavad tegevused on kooskõlas EL-i põhiõiguste hartas nimetatud põhiõigustega ja puuetega inimeste konventsiooni väärtustega.

TAT sisaldab 11 punkti:

1. punkt „Reguleerimisala ja seosed Eesti pikaajalise arengustrateegiaga „Eesti 2035“ ja valdkondlike arengukavadega“;
2. punkt „Toetatavad tegevused“;
3. punkt „Näitajad“;
4. punkt „Tegevuste eelarve“;
5. punkt „Kulude abikõlblikkus“;
6. punkt „Toetuse maksmise tingimused ja kord“;
7. punkt „Elluviija kohustused“;
8. punkt „Aruandlus“;
9. punkt „TAT muutmine“;
10. punkt „Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord“;
11. punkt „Vaiete lahendamine“.

Punkt 1 „Reguleerimisala ja seosed Eesti pikaajalise arengustrateegiaga „Eesti 2035“ ja valdkondlike arengukavadega“

Punktis 1 sätestatakse meetme nimetus, TAT eesmärgid ning seosed „Eesti 2035“ sihtide ja aluspõhimõtetega ja heaolu arengukava sihtidega. TAT on seotud rakenduskavas nimetatud sekkumisega „Soolise võrdõiguslikkuse edendamine tööturul“. Samuti on välja toodud TAT seosed TERE-programmiga.

TAT raames toetatavad tegevused on otseselt suunatud soolise ebavõrdsuse vähendamisele. Tegevustes välditakse soostereotüüpset lähenemisviisi erialavalikutele, ametitele ja tööturule. Tegevuste kavandamisel võetakse arvesse, et poiste/meeste ja tüdrukute/naiste karjäärivalikuid mõjutavad erinevad tegurid, sealhulgas ka soostereotüübid ja -rollid ning leitakse viise stereotüüpide mõju vähendamiseks. Koolitus- ja juhendmaterjalide, publikatsioonide jm koostamisel välditakse tekstides ja kuvandites eelarvamusi ja stereotüüpe kinnistavaid hoiakuid naiste ja meeste ning vähemus- ja vanuserühmade suhtes.

Kõigi tegevuste elluviimisel järgitakse võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse põhimõtteid. Koolituste, infopäevade jt sündmuste planeerimisel selgitatakse välja osalejate võimalikud erivajadused, millega arvestatakse, tagades sündmusele ligipääsu nelja peamise erivajadusega (liikumis-, nägemis-, kuulmis-, intellektipuu) inimestele. Digitaalse ja veebisisu loomisel tagatakse selle vastavus Euroopa digiligipääsetavuse standardile. Teavitus- ja koolitustegevuste puhul pööratakse tähelepanu eri vanuses, eri rahvusest ja eesti keelest erineva emakeelega inimeste kaasamisele.

Kõigi TAT tegevuste elluviimisel tagatakse võrdne kohtlemine sõltumata inimese soost, rassist, rahvuslikust kuuluvusest, usutunnistusest, veendumusest või seksuaalsest sättumusest. Kõigi tegevuste elluviimisel järgitakse mittediskrimineerimise ja ligipääsetavuse põhimõtteid. Kõigi tegevuste puhul pööratakse muu hulgas tähelepanu spetsiifilistele takistustele, mis võivad soost, vanusest, emakeelest või erivajadusest sõltuvalt pärssida nende rühmade juurdepääsu TAT

tegevustele. Kui mõni selline takistus ilmneb, analüüsitakse põhjuseid ja otsitakse võimalusi, kuidas olukorda parandada. Tegevustes pööratakse erilist tähelepanu intersektionaalsetele tunnustele, mis võivad koosmõjus mõjutada tegevustest osa või kasu saamist.

Tegevustega panustatakse "Eesti 2035" näitaja „Püsiva suhtelise vaesuse määr“ regionaalsete ebavõrdsuse vähenemisse. 2021. aastal oli suhtelise vaesuse määr kõige kõrgem Ida-Virumaal (36,6%). Tegevuste elluviimisel pööratakse tähelepanu sellele, et need aitaksid võimalusel vähendada regionaalseid ning eelkõige nendega seotud rahvusepõhiseid erinevusi.

TAT vajalikkuse põhjendus

Soolise ebavõrdsuse üheks juurpõhuseks on ajaloolis-kultuuriliselt välja kujunenud stereotüüpsed arusaamad meeste ja naiste rollidest ühiskonnas, mis piiravad inimeste valiku- ja eneseteostusvõimalusi ning põhjustavad ja taastoodavad sotsiaalset ja majanduslikku ebavõrdsust, sealhulgas soolist segregatsiooni haridus- ja tööalastes valikutes.

Tegevusalapõhine sooline segregatsioon on Eestis 2020. aastal 36,4%, mis on EL-is üks suuremaid. Naised õpivad ja töötavad rohkem erialadel, mis on ühiskonna toimimise jaoks olulised nii nüüd kui tulevikus, kuid on vähem väärtustatud ja madalamalt tasustatud. 2021/2022. õppeaastal oli kutse- ja kõrghariduses hariduse erialadel õppijatest mehi kõigest 11%, tervise ja heaolu erialadel 15% ning humanitaaria ja kunsti erialadel 32%. Samal ajal on kõige kiirema kasvupotentsiaali ja suurima tööjõuvajadusega IKT-valdkonnas meeste osakaal õppurite seas üle 70%.

Soolist ebavõrdsust ja segregatsiooni ühiskonnas peegeldab ka soolise tasakaalu puudumine otsustustasandil. Naiste osatähtsus juhtivtöötajate seas on endiselt alla 40% ja ettevõtjate seas alla 30%.

Sooline segregatsioon on seotud **hoiakute ning sooliste stereotüüpidega**. 2021. aasta soolise võrdõiguslikkuse monitooringu andmetel nõustub 65% elanikest sellega, et mehed saavad hooldamisega seotud töökohtadel sama hästi hakkama kui naised ning 58% nõustub, et sotsiaal- ja tervishoiutöötajate seas peaks olema praegusest rohkem mehi. 63% elanikest nõustub sellega, et naised saavad tehnilisi oskusi nõudvatel töökohtadel sama hästi hakkama kui mehed ja 48% nõustub, et info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate ja teistel tehnikaaladel peaks olema praegusest rohkem naisi. Nende hoiakute puhul ilmnevad ka regionaalsed erinevused, mis on peamiselt seotud vene emakeelega elanike osakaaluga nendes piirkondades. Kirde-Eesti elanikud nõustuvad vähem väitega, et mehed saavad hooldamisega seotud töökohtadel sama hästi hakkama kui naised (63%), ning et naised saavad tehnilisi oskusi nõudvatel töökohtadel sama hästi hakkama kui mehed (55%). Kirde-Eesti elanikest nõustuvad enam võrreldes teiste piirkodade elanikega täielikult ka väitega, et koduste tööde eest peaks peamiselt vastutama naine ning mees peaks olema pere peamine toitleja.

Hariduse ja tööturu sooline segregatsioon väljendub **soolises palgalõhes**. Kuigi viimastel aastatel on Eestis sooline palgalõhe vähenenud (Statistikaameti andmeil 2021. aastal 14,9%), on naiste keskmine tunnipalk jätkuvalt väiksem meeste keskmisest tunnipalgast. Regionaalselt on suurima sooline palgalõhega maakonnad Ida-Virumaa (21%), Harjumaa (18,2%) ja Järvamaa (18%). Pikaajaline strateegia „Eesti 2035“ seab eesmärgiks vähendada soolist palgalõhet 2035. aastaks 5%-ni. Eesmärgi täitmiseks on vajalik tegeleda palgalõhe tekkimise juurpõhjustega, muu hulgas soolise segregatsiooni vähendamise hariduses ja tööturul.

OECD 2022. aasta raport toob välja, et **Eesti jääb ühiskonnas valitsevate püsivate sooliste erinevuste tõttu igal aastal ilma märkimisväärsest majanduskasvust**. Kõige suurem majanduse kasvupotentsiaal peitub raporti kohaselt naiste ja meeste erialaste erinevuste vähendamises tööturul. Soolise segregatsiooni vähendamine võiks (ainuüksi tootlikkuse kasvu kaudu) tuua 2050. aastaks Eestile ligi 10% SKP kasvu elaniku kohta.

Nii palgalõhele kui tööturule positiivse mõju saavutamiseks on tarvis vähendada soostereotüüpide mõju haridus- ja erialavalikutele. Selleks tuleb **suurendada soolise võrdsuse edendamise võtmesihtrühmade – haridustöötajate, tööandjate, personalispetsialistide ja karjäärinõustajate – teadlikkust sooliste stereotüüpide negatiivsest mõjust** ning vähendada nende soolistest stereotüüpidest kantud tegutsemist, sealhulgas soopõhist diskrimineerimist. Samuti tuleb **toetada ühiskonnas soolist võrdsust toetava mõtteviisi ja hoiakute levimist ning soolise ebavõrdsuse kui struktuurse ühiskondliku probleemi märkamist ja mõistmist**.

TAT kujundamisel on lähtutud Sotsiaalministeeriumi tellitud ja Kantar Emori tehtud uuringutest: 1) „Klaasseinad ja klaaslagi Eesti IKT-s: müksud naiste osakaalu suurendamiseks IKT valdkonnas hariduses ja tööturul“ (2021); 2) „Nügimismeetodite kasutamine soostereotüübivabade karjäärivalikute ja töötingimuste toetamiseks“ (2022).

TAT-s on haridustöötajatele, tööandjatele, personalispetsialistidele ja karjäärinõustajatele suunatud tegevuste planeerimisel arvestatud eelkõige nimetatud uuringutes välja toodud **järgmisi probleemkohti ja poliitikasoovitusi**:

- Kõige suurem barjäär, mis takistab õpetajatel, karjäärispetsialistidel, tööandjatel ja personalijuhtidel sooliste stereotüüpidega tegeleda, on **uskumus, et sooline ebavõrdsus ja soostereotüübid ei kujuta endast enam probleemi**, noored saavad valikuid teha oma soovide järgi ning muutus stereotüübivabama ja võrdsema ühiskonna poole toimub iseenesest, nooremate põlvkondade pealekasvamisega. Need uskumused legitimeerivad mittetegutsemist ning soodustavad hariduse ja tööturu segregatsiooni püsimist.
- Õpetajad vajavad soolise võrdsuse edendamisel tuge. Kui õpetaja on teadlik soostereotüüpidest ja vajadusest neist nii formaalse kui ka mitteformaalse õppekava raames hoiduda ning tunneb sootundlikku meetodikat, aitab ta õpilastel teha selliseid (huvi)haridus- ja karjäärivalikuid, mis ei ole stereotüüpidest mõjutatud. Õpetajad on aga soolise võrdsuse teemadega vähe kokku puutunud ning tunnevad, et sellega tegelemiseks ei ole neil piisavalt **teadmisi, oskusi ega tuge**. Nad vajavad koolitusi, meetodikaid, õppematerjale ja koostöövõrgustikke, mis annaksid inspiratsiooni ja näitaksid, kuidas praktikas soolise võrdsuse edendamisele läheneda. Kokkuvõtvalt on haridustöötajate sihtrühmas **oluline suurendada nende teadlikkust soolisest võrdsusest ja soostereotüüpidest, pakkuda neile ajakohasid juhend- ja õppematerjale ja töövahendeid ning teha nende kasutamine lihtsaks**.
- Riigi rahastatud karjäärinõustamise teenuse puhul peetakse soostereotüüpide mõju vähendamist karjäärivalikutele küll oluliseks, kuid eraldi tegevusi või meetodikat praegu nende mõjude vähendamiseks ei rakendata. **Töötukassa karjäärispetsialistide baas- ja täienduskoolitus peaks sisaldama infot soolise võrdsuse ja soostereotüüpide kohta**. Töötukassa infomaterjalid, mis on mõeldud täiskasvanud töötajatele, aga ka lapsevanematele, võiksid kajastada soostereotüüpide mõju karjäärivalikutele ning soodustada stereotüübivabasid valikuid. Samuti vajavad karjäärinõustajad juhiseid, kuidas töötajate võimalikke valikuid takistavaid stereotüüpe leevendada ning töötajaid vajaduse korral võimestada.

Punkt 2 „Toetatavad tegevused“

Punktis 2 kirjeldatakse tegevusi TAT eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks, sealhulgas puutumust riigiabi andmisega.

Rakenduskava DNSH (ingl *do no significant harm* ehk ei kahjusta oluliselt) analüüs ei tuvastanud meetmel potentsiaalselt olulist kahju keskkonnanäesmärkidele, mistõttu puudub vajadus täiendavate nõuete kehtestamiseks. TAT koostamisel on arvestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja puuetega inimeste õiguste konventsioonis sätestatuga (vt seletuskirjale lisatud kontroll-lehte).

TAT raames viiakse ellu järgmised soolise segregatsiooni vähendamist toetavad tegevused:

- teadmispõhist soolise segregatsiooni vähendamise meetmete kujundamist toetavad **analüüsitegevused**. Tehakse uuring hariduse, tervishoiu ja hoolekande valdkonnas soolise

segregatsiooni (eelkõige meeste alaesindatuse) põhjuste väljaselgitamiseks ning pakutakse välja poliitikasoovitused poiste ja meeste huvi suurendamiseks õppida ja töötada alaesindatud valdkondades. Samuti tehakse analüüs, mis selgitab välja, mil määral esineb põhikoolis ja gümnaasiumis kasutatavates õppematerjalides stereotüüpe, mis mõjutavad noorte huvi ja valmidust asuda õppima ja tööle n-ö ebatraditsioonilistes valdkondades (tüdrukud loodusteaduste, tehnoloogia (sh IKT), inseneeria ja matemaatika (nn STEM erialad), poisid hariduse, tervishoiu ja hoolekande (nn EHW erialad) valdkonnas). Uuringu ja analüüsi tulemusi saavad kasutada avatud taotlusvoorudes osalevad haridusasutused, tööandjad ja personaliotsinguettevõtted, samuti võetakse need aluseks teavituskampaaniate kujundamisel ja koolitusmooduli väljatöötamisel. Tegevuste tulemusena on sihtrühmad teadlikumad teguritest, mis soodustavad soolist segregatsiooni hariduses ja tööturul ning nad oskavad planeerida tegevusi sooliste stereotüüpide vältimiseks ja stereotüübivabade erialavalikute toetamiseks;

- karjäärinõustajate ja õpetajate toetamine **koolituse ja õppematerjalide** loomise kaudu. Töötukassa karjäärinõustajatele ja konsultantidele töötatakse välja koolitusmoodul, mis aitab suurendada nende oskusi ja valmisolekut pakkuda sootundlikku ja stereotüübivaba karjäärinõustamist ning seeläbi avardada karjäärinõustamise klientide ja töötajate täiend- ja ümberõppe ja ametivalikuid. Lisaks toetatakse tänapäevaste õppematerjalide ja -vahendite väljatöötamist, mis pakuksid õpetajatele tuge koolis sooliste stereotüüpide teema käsitlemiseks ja stereotüübivabade õpetamise meetodite kasutamiseks;
- **teavitustegevused**, mis aitavad suurendada ühiskonna ja soolise võrdõiguslikkuse edendamise võtmesihtrühmade teadlikkust soostereotüüpide negatiivsest mõjust elu- ja erialavalikutele ning aitavad kaasa soolist võrdõiguslikkust ja stereotüübivaba eneseteostust väärtustavate hoiakute suurenemisele Eestis. Korraldatakse teavituskampaaniad sihtrühmadele ning toetatakse sihtrühmade vahelist koostööd, parimate kogemuste ja eksperditeadmiste vahetamist ning võrgustikutegevusi.

Punkt 2.4 „Riigiabi“

TAT eesmärk on vähendada soolist segregatsiooni hariduses ja tööturul. Eesmärgi saavutamiseks tehakse soolise segregatsiooni vähendamist toetavaid uuringuid ja analüüse, suurendatakse töötukassa karjäärinõustajate ja konsultantide teadlikkust soolisest võrdõiguslikkusest, viiakse ellu teavitustegevusi sooliste stereotüüpide vähendamiseks haridus- ja tööalastes valikutes ning luuakse soolisi stereotüüpe murdvaid erialavalikuid toetavaid õppematerjale. TAT tegevusi viib ellu Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. TAT tegevused haakuvad ministeeriumi vastutusvaldkonnaga, milleks on võrdse kohtlemise ja soolise võrdsuse edendamine tööelus ja majanduses.

Riigiabi reguleerivad ELi õigusaktid ning riigisisese tasandil konkurentsiseaduse riigiabi peatükk (6. pkt). Vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 107 lõikele 1 on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust. Seega on esimeseks oluliseks komponendiks enne nelja riigiabi kriteeriumi hindamist teha selgeks, kas abi saaja on ettevõtja.

Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt tuleb riigiabi kontekstis lugeda ettevõtjaks kõiki üksusi, mis tegelevad järjekindlalt majandustegevusega; seda siiski vaid eeldusel, et isik pakub vastutatu eest mingit kaupa või teenust, mida vähemalt potentsiaalselt võiksid turumajanduse tingimustes pakkuda ka konkurendid. Kuivõrd elluviija TAT raames teenuseid, sealhulgas tasu eest, ei saa nende tegevust lugeda majandustegevuseks. Elluviija (MKM võrdsuspoliitika ja toimetuleku osakond) täidab toetatavaid tegevusi tehes või ellu viies avaliku võimu ülesandeid, seetõttu ei ole antav toetus riigiabi/vähese tähtsusega abi.

Võib möönda, et kuivõrd elluviija teenuseid füüsiliselt ise ei osuta, on kaudseteks abi saajateks ka ettevõtjad, kellelt elluviija tegevuste elluviimiseks tooteid ja teenuseid tellib. Siinkohal on oluline, et

sellistel puhkudel on teenuseosutajad leitud riigihankemenetlusega, mille tulemusena tekib teenuse hind turuhinnana, mis välistab eelise andmise ja saamise. Seega ei ole tegemist riigiabiga ka pakujate tasandil.

Eeltoodust tulenevalt on RA seisukohal, et TAT raames antav toetus ei ole riigiabi.

Punkt 3 „Näitajad“

Punktis 3 on nimetatud TAT näitajad, mis aitavad mõõta eesmärkide saavutamist nii kvantitatiivselt kui ajaliselt. Punktis on esitatud meetmete nimekirja väljundinäitaja ja TAT-spetsiifilised näitajad, nende algtasemed ja sihttasemed aastateks 2024 ja 2029. Samuti on kirjeldatud näitajate sisu ning esitatud teave näitaja saavutamistaseme tõendite kogumise kohta.

TAT panustab otseselt meetmete nimekirja väljundinäitajasse „Soolise segregatsiooni vähendamise tegevused“ sihttasemega 10 aastal 2029 ja see koosneb korraldatud uuringutest ja analüüsides, koolitusmooduli väljatöötamisest ja rakendamisest, õppematerjalide ja -vahendite väljatöötamisest ning teavitus- ja võrgustikutegevustest. Meetmete nimekirjas oleva väljundinäitaja sihttaseme saavutamisesse panustavad käesolevale TAT-le lisaks ka avatud taotlusvoorust rahastatud projektid.

Punkt 4 „Tegevuste eelarve“

TAT eelarve on **1 201 357** eurot, sealhulgas ESF+ toetus 840 950 eurot, millele lisandub riiklik kaasfinantseering 360 407 eurot. Aastate kaupa on eelarve näidatud TAT lisa finantsplaanis. TAT-s kirjeldatud tegevuste eesmärk saavutatakse rahastusperioodi lõppedes. Jätkutegevusi, mis vajaksid lisaressursse, ei ole plaanitud.

Punkt 5 „Kulude abikõlblikkus“

Abikõlblike kulude, sealhulgas mitteabikõlblike kulude kindlaks määramisel tuleb lähtuda Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määrusest nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise tingimused“ (edaspidi *ühendmäärus*).

TAT-s on lubatud välislähetused ja -koolitused ELi riikides, Norras, Liechtensteinis, Šveitsis ja Islandil. Tegevuste elluviimise toetamiseks korraldatakse meeskonnakoolitusi, inspiratsioonipäevi, konverentse jne ning osaletakse vastavalt vajadusele temaatilistel koolitustel/konverentsidel/koostöökohtumisel (sh välismaal). Erinevate tegevuste, k.a infotehnoloogiliste lahenduste levitamiseks ja tutvustamiseks korraldatakse meedia- ja kommunikatsioonialaseid tegevusi ja üritusi (nt sisuturundusartiklite avaldamine, juhendmaterjalide koostamine, keeleteoimetus ja tõlketeenuse kasutamine, reklaammeenete tellimine, meediastrateegiate ja -kampaaniate loomine ja korraldamise hankimine jms). Tegevuste elluviimisega kaasnevad personali- ja transpordikulud. Tegevuste ligipääsetavuse tagamisega seotud kulud, sh näiteks sündmuste viipekeele tõlge jm osalejate erivajadustega arvestamisega kaanevad kulud jms.

Vastavalt ühendmääruse § 17 punktile 8 on kaudsed kulud abikõlblikud ainult lihtsustatud hüvitamisviisidest ühtse määra alusel. Ühtse määra rakendamisel ei tule tõendada ega esitada RÜ-le kaudsete kulude kuludokumente, kulude tasumist tõendavaid dokumente ega kulu aluseks olevaid arvestusmetoodikaid. Seetõttu ei kontrollita ka kaudsete kulude aluseks olevaid kulusid paikvaatluse ega projektauditi käigus. Samuti ei tule osalise tööajaga administreeriva personali üle pidada arvestust ega raamatupidamisarvestuses eristada ühtse määra alusel hüvitatud kaudseid kulusid.

Ühendmääruse § 21 lõikes 4 nimetatud kaudsed kulud moodustavad 15% TAT otsestest personalikuludest (ühendmääruse § 21 lg 3).

Punkt 6 „Toetuse maksmise tingimused ja kord“

Toetuse väljamaksmine toimub ühendmääruse § 27 lõike 1 punkti 1 alusel, v.a kaudsete kulude hüvitamine (hüvitatakse arvestuslikult). Makse aluseks olevaid dokumente võib esitada vähemalt üks kord kvartalis, kuid kõige sagedamini üks kord kuus. Kuna riigiasutused saavad kulude tasumiseks enne toetuse saamist käibevahendeid riigieelarve seaduse alusel, on nende taastamiseks vaja võimalikult kiiresti esitada RÜ-le makseid, et abikõlblikud kulud saaks omakorda lisada Euroopa Komisjonile esitatavasse maksetaotlusse. Kui kalendrikuus makseid ei tehta, siis null-reaga maksetaotlust esitada ei tule.

Punkt 7 „Elluviija kohustused“

Lisaks TAT-s sätestatule kohalduvad elluviijale kõik ühendmääruse §-des 10–11 toetuse saajale sätestatud kohustused. Muu hulgas tuleb erilist tähelepanu pöörata riigihangete seaduse järgimisele.

RA nõudmisel on elluviija kohustatud esitama TAT eelarve jagunemise aastate ja eelarveartiklite kaupa. Vastav nõue on vajalik sisendina riigieelarve ja tööplaani planeerimise protsessis. Elluviija on kohustatud RA-le esitama iga kuu eelarve täitmise aruande. RA on aruandekohustuslik tema vastutusalas olevate meetmete elluviimises ning selleks eraldatud toetuse kasutamises, mistõttu on vajalik tihedamini kui kaks korda aastas (aruannete esitamise tähtajad) seirata vahendite kasutamist ning vajaduse korral sekkuda (ala- või ülekasutamine) TAT elluviimisesse.

Punkt 8 „Aruandlus“

Punktis sätestatakse vahearuannete ja lõpparuande esitamise kohustus ja tähtajad ning aruannetes puuduste esinemise korral nende menetlemise kord. Korrapäraselt esitatud aruanded aitavad jälgida tegevuste edenemist ja tulemuste täitmist ning võimaldavad vajaduse korral juhtida tähelepanu vajakajäämistele, samuti teha tegevuste elluviimises õigeaegseid muudatusi.

Punkt 9 „TAT muutmine“

Punktis sätestatakse TAT muutmise kord. Muudatusvajadused peavad olema motiveeritud ja aitama kaasa TAT edukale elluviimisele. Sagedamini kui üks kord kuue kuu jooksul ei ole mõistlik TAT-d muuta, arvestades muutmisprotsessi ajamahukust ja sellega kaasnevat halduskoormust. TAT-d peavad põhinema põhjalikel analüüsidel ja planeerimisel, välistades sagedaste paranduste vajaduse. Samuti peavad vajalikud muudatused olema põhjendatud ja läbi kaalutud.

RA-l on õigus TAT-d muuta, kui selgub, et see on vajalik TAT edukaks elluviimiseks või elluviijal ei ole toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel võimalik jätkata. RA võib muuta TAT finantsplaani, eelarvet või abikõlblikkuse perioodi. Kui rakendamisel tekib eelarveliste vahendite jääk, võib RA vähendada eelarvet tingimusel, et see ei takista eesmärkide täitmist. Vastav säte on vajalik olukorras, kui on näha, et tegevuste elluviimiseks kulub oluliselt vähem vahendeid, kui oli esialgu planeeritud.

Punkt 10 „Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord“

Viidatakse finantskorrektsiooni otsuste ja tagasimaksete tegemise reeglistikule.

Punkt 11 „Vaiete lahendamine“

Nimetatakse RA ja RÜ otsuse või toimingu vaide menetleja. Arvestades, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on nii RA kui elluviija ja Riigi Tugiteenuste Keskus on RÜ ehk

poolteks on valitsusasutused, rakendub pooltevaheliste vaidluste lahendamisele Vabariigi Valitsuse seaduse § 101 (seda on kinnitanud ka Riigikohus kohtuasjas 3-22-1641).

III TAT vastavus Euroopa Liidu õigusaktidele

TAT on vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

TAT koostamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid;

2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013 (edaspidi *määrus (EL) 2021/1057*).

IV TAT mõjud

Elluviidavate tegevustega panustatakse hea õigusloome ja normitehnika eeskirjas nimetatud järgmistesse mõjuvaldkondadesse: sotsiaalne mõju, regionaalareng, sooline võrdõiguslikkus, elu- ja looduskeskkond.

Sotsiaalne mõju

TAT tegevused aitavad vähendada naiste ja meeste koondumist erinevatesse valdkondadesse nii hariduses kui tööturul, edendades mitmekülgsemaid eneseteostusvõimalusi ning stereotüübivabasid kutse- ja haridusvalikuid. Soolise segregatsiooni vähendamine aitab vähendada soolist palgalõhet, suurendada tööjõupakkumist Eesti ühiskonna ja majanduse jaoks olulistes IKT ja EHW sektorites, soodustades seeläbi tööjõu potentsiaali paremat rakendamist.

Regionaalareng

TAT tegevused ei panusta otseselt regionaalarengusse, kuid TAT tegevuste elluviimisel pööratakse tähelepanu sellele, et need aitaksid võimalusel vähendada regionaalseid ning nendega seotud rahvusepõhiseid erinevusi. Töötukassa karjäärinõustajate ja konsultantide koolitused viiakse läbi kõigis regioonides. TAT tegevused aitavad eri maakondades suurendada teadlikkust soolistest stereotüüpidest ja nende negatiivsest mõjust. Soolise segregatsiooni vähendamist toetavad tegevused aitavad edendada eri regioonide elanike ja töötajate eneseteostus- ja tööturvõimalusi ning pikemas plaanis vähendada palgalõhet. Mitmekülgsemate haridus- ja kutsevalikute edendamine aitab paremini ära kasutada kogu tööjõu potentsiaali ning kaudselt vähendada piirkondlikke tööjõupuuduse probleeme, aidates suurendada teatud vajalike oskuste (eelkõige EHW ja IKT erialad) omandamist nii naiste kui meeste seas.

Sooline võrdõiguslikkus

TAT peamine eesmärk on vähendada soolist ebavõrdsust ning selleks viiakse ellu otseselt soolise ebavõrdsuse vähendamisele suunatud tegevusi. TAT tegevused on käsitatavad soolise ebavõrdsuse vähendamise erimeetmena – nende peamine eesmärk on vähendada sooliste stereotüüpide negatiivset mõju, suurendada soolist võrdsust hariduses ja tööturul ning vähendada soolist palgalõhet. Tegevuste põhjendatus ja kaasnev positiivne mõju soolisele võrdõiguslikkusele on põhjalikult lahti kirjutatud TAT eelnevates peatükkides.

Elu- ja looduskeskkond

Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH (ingl *do no significant harm* ehk ei kahjusta oluliselt) analüüs leidis, et rakenduskavaga ette nähtud sekkumistel ei ole hinnanguliselt olulist kahjulikku mõju DNSH printsiibi alusel.

TAT tegevuste elluviimisel jälgitakse, et need ei suurendaks negatiivseid keskkonnamõjusid. Kuna TAT-ga toetatakse peamiselt teadlikkuse suurendamise ning analüüsi- ja koolitustegevusi, pööratakse keskkonnamõjude minimeerimisel tähelepanu eelkõige materjalide säästlikule kasutamisele ja taaskasutamisele ning kõigi ürituste ja tegevuste korraldamisele viisil, millega kaasneks vähim ökoloogiline jalajälg. Tegevusteks vajalike teenuste ja toodete hankimisel järgitakse keskkonnanahoidlike riigihangete põhimõtteid.

Andmekaitsealane mõjuhindang

TAT raames viib tegevusi ellu Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium või väline osapool, kes kogub isikuandmeid, mis on vajalikud TAT tegevuste elluviimiseks ning kehtivates õigusaktides ettenähtud andmekorje ja TAT järelevalve tegemiseks (ÜSS2021_2027 § 19 lg 1). Kui tegevusi viib ellu väline osapool (nt riigihanke teel leitud teenuse osutaja), on andmekaitset puudutavad sätted Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium töövõtulepingu üld- ja eritingimustes.

TAT raames pakutakse koolitus- ja võrgustikutegevusi ning sihtrühmadega kontaktivõtmiseks, tegevuste elluviimiseks ja seiramiseks kogutakse isikuandmeid järgides minimaalsuse põhimõtet registreerimisvormide kaudu või edastab isik need e-posti, telefoni või muu sidevahendi teel.

Kogutavad andmed on: tegevustes osaleja ees- ja perekonnanimi, e-posti aadress, telefoninumber. Lisaks võib osaleja soovi korral teha märke erivajaduse kohta. Ka osalevad ettevõtjad teavitavad enda kontaktandmetest, kuid eeldatakse, et see toimub juriidilise isiku esindamise raames. TAT-s nimetatud tegevuste elluviimisel ei koguta mingil viisil infot tegevustes osalevate inimeste rassi, usutunnistuse ega seksuaalse sättumuse kohta.

Lisaks on tegevuste elluviijal reeglina kohustus koguda osalejate andmeid, mis on nimetatud vastavalt ÜSS2021_2027 § 19 lõikes 3 sätestatule määruse (EL) nr 2021/1057 artiklis 17 ning I lisas, ning ta peab need esitama RÜ-le. Eeldatava hinnangu kohaselt ei ületa koolitusprogrammis osalemisel pakutav kontaktundide arv 32 akadeemilist tundi, mistõttu kuulub tegevus erandi alla ning osalejatelt ei ole tarvis koguda isikuandmeid suuremahuliselt ega detailselt, vaid piisab eespool nimetatud andmetest.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium töötleb isikuandmeid kooskõlas kehtivate õigusaktidega, sealhulgas kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ning selliste andmete vaba liikumise ja direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium rakendab asjakohaseid meetmeid, et kaitsta isikuandmeid juhusliku või ebaseadusliku hävitamise, juhusliku kaotamise, muutmise, lubamatu avalikustamise või ligipääsu eest.

V TAT kooskõla valikukriteeriumitega

TAT tegevused on kooskõlas rakenduskava seirekomisjoni kinnitatud valikukriteeriumide ja -metoodikaga vastavalt ühendmääruse §-le 7:

1. TAT kooskõla valdkondlike arengukavadega, mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele

TAT mõju on kirjeldatud seletuskirja IV peatükis ning mõju meetmete nimekirjas nimetatud näitajasse seletuskirja punktis 3. TAT kooskõla valdkondlike arengukavadega on hinnatud TAT punktis 1.1.

2. TAT põhjendatus

TAT tegevused aitavad kaasa meetme 21.4.2.2 „Meeste ja naiste võrdse majandusliku sõltumatuse toetamine ning soolise tasakaalu suurendamine kõigil otsustus- ja juhtimistasanditel” eesmärgi saavutamisele. TAT eesmärgi ja vajalikkuse ning eesmärgi saavutamiseks tehtavate tegevuste põhjalik kirjeldus on esitatud seletuskirja I peatükis.

3. Kuluefektiivsus

Eelarve planeerimisel lähtutakse varasematest kogemustest sama tüüpi kulude tegemisel ja seda korrigeeritakse vajaduse korral tarbijahinnaindeksi prognoositava muutusega. Uut tüüpi kulude planeerimisel uuritakse hindasid turult või kujunevad need hangete läbiviimise käigus.

2023. aasta eelarvesse on planeeritud projektijuhi 1,0 koormuse töötasu, mis põhineb ametikoha reaalsel palgatasemel. 2023. aastal viiakse läbi riigihange uuringu „Meeste madala osakaalu põhjused EHW valdkonna õppurite ja töötajate hulgas ja selle suurendamise võimalused” teostamiseks ning tulemuste tutvustamiseks. Eelarve on kalkuleeritud Sotsiaalministeeriumis aastatel 2020-2022 läbi viidud sarnaste uuringute ja analüüside läbiviimise tegelike kulude põhjal. Samuti viiakse läbi riigihange „Karjäärinõustajate ja töötukassa konsultantide soolisest võrdsuslikkusest teadlikkuse suurendamine” koolitusmooduli väljatöötamiseks. Eelarve on kalkuleeritud Sotsiaalministeeriumis aastal 2022. aastal läbi viidud sarnaste projektide tegelike kulude põhjal. 2023. aasta eelarve sisaldab kulusid, mis on planeeritud avatud taotlusvoorude väljakuulutamist toetavate info- ja teavituse ürituste ja teavituse korraldamiseks. Kaudsed kulud moodustavad 15% otsestest personalikuludest.

4. Elluviia suutlikkus projekti ellu viia

Sotsiaalministeeriumi (alates 01.07.2023 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium) valitsemisala ülesannete hulka kuuluvad nii tööturu ja tööhõive küsimuste korraldamine kui ka soolise võrdsuslikkuse edendamine ja sellealase tegevuse koordineerimine. Tegevusi ellu viia võrdsuspoliitika ja toimetuleku osakonna üks põhiülesannetest on kavandada ja koordineerida soolise võrdsuslikkuse poliitikat ning osakonnal on juhtiv roll soolise võrdsuslikkuse ja võrdse kohtlemise edendamisel ja lõime koordineerimisel, samuti ebavõrdsuse, vaesuse, diskrimineerimise ja tõrjutuse ennetamiseks ja leevendamiseks vajalike meetmete kujundamisel.

Sotsiaalministeeriumi (alates 01.07.2023 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium) võrdsuspoliitika ja toimetuleku osakonnal on Eesti riigiasutustest suurim pädevus soolise võrdsuse edendamisel ja soolist võrdsust toetavate meetmete väljatöötamisel, sealhulgas varasematel rahastamisperioodidel struktuurivahendite rakendamisel soolise võrdsuse edendamiseks. Aastatel 2020–2022 on Sotsiaalministeeriumi võrdsuspoliitika osakond tellinud TAT tegevuste elluviimist toetavaid analüüse ja uuringuid, et tagada soolise segregatsiooni vähendamise tegevuste teadmispõhisus.

5. TAT kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega

Kooskõla „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega on hinnatud TAT punktis 1.1 ning seletuskirja IV osas.

VI TAT jõustumine

TAT jõustub tagasiulatuvalt 01.03.2023. Tagasiulatuv jõustumine on vajalik seoses toetatavate tegevuste alustamisega nimetatud kuupäevast.

VII TAT kooskõlastamine

TAT eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Keskkonnaministeeriumile ja e-posti teel Riigi Tugiteenuste Keskusele ning arvamuse avaldamiseks rakenduskava seirekomisjonile ja Euroopa Komisjonile. Rahandusministeerium ja Riigi Tugiteenuste Keskus kooskõlastasid eelnõu märkustega, millega arvestati.

Seletuskirja lisad:

1. Põhiõiguste hartaga ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontroll-leht.
2. Riskide hindamine.